

**ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ШТУЧНОГО
ІНТЕЛЕКТУ
МОН УКРАЇНИ І НАН УКРАЇНИ**

**МІЖНАРОДНА
НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ**

**ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ:
ДОСЯГНЕННЯ, ВИКЛИКИ
ТА РИЗИКИ**

15 – 16 березня 2024 р.

КИЇВ

УДК 001.102:316.774]:004.8

ВЕРИФІКАЦІЯ ІНФОРМАЦІЇ У МЕДІА ЗА ДОПОМОГОЮ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

А. О. Хоменко

Український державний університет імені Михайла Драгоманова,
м.Київ, Україна

Інститут вищої освіти НАПН України, м.Київ, Україна

Анотація. З розвитком штучного інтелекту все важче відрізнити інформацію, створену саме людиною, а не згенеровану штучним інтелектом. Пошук першоджерела стає ще тим квестом для практикуючих журналістів. Тож розглянемо передумови створення Міжнародної мережі перевірки фактів (IFCN), використання інноваційних ресурсів та інструментів штучного інтелекту у діяльності українських підписантів IFCN, а саме: ГО GWARA MEDIA, StopFake.org, VoxUkraine.

Історія створення та статус підписанта IFCN

IFCN – це кодекс принципів для організацій, які регулярно публікують неупереджені звіти про достовірність заяв публічних діячів, установ та інших повідомлень, пов’язаних із питаннями суспільного інтересу [7].

Історія створення IFCN почалася у 2016 році, коли напередодні президентських виборів у США фактчекери з усього світу почали обговорення необхідності ухвалення кодексу принципів. Саме під час третього глобального саміту з перевірки фактів, який відбувся в Буенос-Айресі в листопаді 2016 року, вперше виник такий діалог.

12 листопада 2016 року засновник Facebook Марк Цукерберг написав у своєму пості, що “вкрай малоймовірно, що містифікації змінили результат” президентських виборів у США “в той чи інший бік”. 20 фактчекерів з усього світу відповіли відкритим листом,

запропонували Цукербергу розпочати розмову, яка могла б “підкріпити більш точну екосистему новин у його стрічці новин”. Невдовзі після листа Цукерберга технологічні компанії розпочали власні зусилля та проєкти з боротьби з дезінформацією, а через рік після цього обміну думками представники основних соціальних медіа-платформ давали свідчення в американському Сенаті щодо ймовірності того, що вірусна дезінформація мала реальний вплив на президентські вибори.

Наразі Facebook шукає партнерства з підписантами Кодексу принципів IFCN. Підписання кодексу є необхідною, але недостатньою умовою для того, щоб мати доступ до інструменту перевірки фактів цієї соціальної платформи.

Крім того, Google висвітлює у своїй пошуковій системі перевірки фактів, здійснені підписантами кодексу. Зараз технологічні платформи працюють разом з підписантами в півдужині країн, щоб боротися з дезінформацією та спрямовувати громадськість до контенту, якому можна довіряти [6].

Статус підписанта IFCN надається юридично зареєстрованим організаціям, створеним з метою перевірки фактів. Вони мають регулярно публікувати незаангажовані звіти про фактичну достовірність заяв громадських діячів і установ та розповсюджувати їх у текстовому, візуальному та інших форматах. Статус не надається організаціям, редакційна діяльність яких контролюється державою, політичною партією чи політиком. Однак надається організаціям, які отримують фінансування з державних або політичних джерел для здійснення суспільної журналістики, якщо оцінювач IFCN визначить чітке та неоднозначне відокремлення редакційного контролю від державного чи політичного впливу. Заявки оцінюються незалежними експертами на відповідність 31 критерію. Ту

оцінку переглядає консультативна рада IFCN, щоб забезпечити справедливість [7].

Інноваційні інструменти фактчекерів ГО Gwara Media, StopFake.org, VoxUkraine

Серед 124 активних перевірених підписантів IFCN є такі українські представники: Gwara Media, StopFake.org, VoxUkraine.

Gwara Media — проект, де матеріали для перевірки редакція отримує від читачів за допомогою власних ботів платформ Telegram та Viber. У ботах реалізовано політику виправлень: доступна функція зміни статусу відповіді (коли фактчекер змінить відповідь, користувач отримає повідомлення) і новий коментар надійде користувачу у вигляді повідомлення. Не відслідковуються персоналії осіб, що надсилають факти для перевірки. Політика автоматизації передбачає збереження системою в базі даних попередніх запитів від читачів та дає повторну відповідь на повторні запити без залучення людини. Так система автоматично обробить звернення, якщо раніше таке саме звернення вже було оброблене фактчекером [3].

Громадська організація “Центр Медіареформи” (StopFake.org) – освітня платформа, заснована Могилянською школою журналістики, щоб запровадити в Україні високі стандарти журналістської освіти, підвищити рівень медіаграмотності, інформування про небезпеки пропаганди та поширення неправдивої інформації (фейків) у ЗМІ [4]. Інструменти, які використовуються для аналізу: Google допомагає перевірити походження новини, про яку йдеться. Для того, щоб перевірити, хто зареєстрував домен сайту, що поширює новини, про які йдеться, працюють з Who.is. Web.archive.org допомагає перевірити, чи змінено статтю. Для перевірки фотографій, команда StopFake використовує пошук зворотного зображення Google,

TinEye, FotoForencics, RevEye, Exif.regex.info тощо. Для перевірки відео зазвичай використовують Youtube DataViewer & InVid [2].

VoxUkraine – незалежна аналітична платформа, яка сфокусована на економіці, держуправлінні, суспільних процесах та реформах [1]. VoxCheck – фактчекінговий проєкт даної платформи [9]. В основі діяльності VoxCheck – методика “натисни та перевір”. У матеріалі “Шукай як Google, перевіряй як VoxCheck: основи фактчекінгу” згадуються такі ресурси та інструменти: для перевірок іноземних медіа є ресурс Media Bias/ Fact Check та Interactive Media Bias Chart (показують рівень упередженості та фактологічності ЗМІ), для перевірки фото й відео — зворотний пошук зображень у різних системах: TinEye, Google Lens, Bing. Також у браузері можна встановити плагін Fake News Debunker by Invid із кількома функціями: зворотний пошук зображень, аналіз метаданих, аналіз змін, зроблених на фото, AI or Not та Hive Moderation. Оригінальність аудіо можна перевірити завдяки AI Speech Classifier, AI or Not, Play HT [5].

Орієнтованість фактчекерів на цільову аудиторію

Досліджуючи діяльність фактчекерів, розглядаємо тематичну інформацію про медіа, методологію, інструменти та політики. Отже, спільним у діяльності фактчекерів ГО GWARA MEDIA, StopFake.org, VoxUkraine є спрямованість на активну комунікацію зі своєю цільовою аудиторією: є зворотна форма, де читачі можуть зробити запит на перевірку того чи іншого факту. StopFake.org та VoxUkraine створюють освітню продукцію для своєї аудиторії та колег щодо верифікації фактів. Дане дослідження обмежене кількістю підписантів IFCN з України. Перспективи подібних досліджень пов’язані зі збільшенням чисельності та розширенні діяльності

українських журналістів, які верифікують інформацію.

Література

1. Ідея «Вокс Україна». VoxUkraine. [Електронний Ресурс]. Режим доступу: <https://voxukraine.org/about-us>
2. МЕТОДОЛОГІЯ. StopFake.org. [Електронний Ресурс]. Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1qdQDuI0mQkz8VJDHnGao8u6PPMьOk1h3/view>
3. Політика фактчекінгу. Gwara Media. [Електронний Ресурс]. Режим доступу: <https://gwaramedia.com/politika-faktchekingu/>
4. Про нас. StopFake.org. [Електронний Ресурс]. Режим доступу: <https://www.stopfake.org/uk/pro-nas/>
5. Шукай як Google, перевіряй як VoxCheck: основи фактчекінгу. VoxCheck. [Електронний Ресурс]. Режим доступу: <https://voxukraine.org/wp-content/uploads/2024/03/SHukay-yak-Google-pereviray-yak-VoxCheck.pdf>
6. The code and the platforms. [Електронний Ресурс]. Режим доступу: <https://ifncodeofprinciples.poynter.org/know-more/the-code-and-the-platforms>
7. The commitments of the code of principles. [Електронний Ресурс]. Режим доступу: <https://ifncodeofprinciples.poynter.org/know-more/the-commitments-of-the-code-of-principles>
8. Verified signatories of the IFCN code of principles [Електронний Ресурс]. Режим доступу: <https://ifncodeofprinciples.poynter.org/signatories>
9. VoxCheck. [Електронний Ресурс]. Режим доступу: <https://voxukraine.org/voxcheck>